

Festivalul bănațenilor de toate etniile

Festivalul Etniilor de la Muzeul Satului din Timișoara reprezintă unul dintre evenimentele care a cunoscut o evoluție considerabilă în ultimii ani. Pădurea Verde, zona de agrement în care se găsește acest obiectiv muzeistic, îmbracă, în fiecare primăvară, culorile costumelor populare ale tuturor etniilor care populează regiunea Banatului. În acest spațiu au fost amplasate case specifice, cu gospodăriile aferente, ale germanilor, maghiarilor, ucrainenilor, croaților, bulgarilor, sârbilor și altor minorități din această regiune.

Ca în fiecare an, manifestarea a debutat cu Hora Bănațeană tradițională în care s-au prins „la joc”, alături de cei peste 200 de participanți, și reprezentanțele comunității evreiești din Timișoara. Festivalul Etniilor repetă anual un program care a devenit aproape un ritual. Una dintre etniile implicate în această sărbătoare are calitatea de „naș al festivalului”: misiunea a revenit în acest an romilor care au fost în capul „alaiului” ce a făcut un tur al caselor etniilor. Zecile și zecile de oameni, în porturi colorate, au salutat gazdele și au

gustat din bucatele tradiționale preparate de aceștia. Organizatorii acestui eveniment sunt Consiliul Județean Timiș, Centrul Județean de Creație și Artă și Muzeul Satului. Directorul Centrului, prof. Ciprian Cipu, a prezentat cu acest prilej un program care s-a întins pe parcursul a patru ore.

Între melodiile și dansurile tradiționale, componentele formației de dans a Comunității Evreilor din Timișoara (*Cristina Sas, Laura Șmuleac, Jana Codreanu, Marcela Marcu, Simona Cohen și Irina Neagoie*) au reușit să facă o notă distinctă prin programul prezentat. Publicul a acompaniat cu aplauze melodiile cu rezonanță hasidică și yemenită, atât de diferite de stilul majorității celor prezenți. Deși puține la număr, au știut să anime o asistență atât de numeroasă. Vinul kașer și prăjiturile tradiționale s-au bucurat de aceeași apreciere, dovedită prin epuizarea lor rapidă.

Prin această manifestare, Timișoara încearcă să confirme prin fapte renumele său de zonă consacrată pentru o conviețuire de invidiat între etnii.

LUCIANA FRIEDMANN

Premieră la Teatrul „Bulandra” din București

MAIA MORGENSTERN,

într-o „lecție Pirandello-Ciulei”

Maestrul Liviu Ciulei nu ne uită și vine periodic spre a ne reaminti din legile eterne ale firescului omenesc. E aleasă, pentru această primăvară 2005, o creație de Luigi Pirandello, scrisă în 1921 - *Șase personaje în căutarea unui autor* (regia - Liviu Ciulei) -, în care rătăcirile omenești, fie și „de-o clipă”, nu scapă de oprobiul familial, social, iar scena Teatrului, ca scenă a vieții, trebuie să le reflecte.

Structura piesei de „teatru în teatru” e probabil catedra profesorală preferată a maestrului-regizor. Culisele scenei devin și acum, în varianta Ciulei, „Templu de vrajă”.

Distribuția atent măiestrită o plasează pe Maia Morgenstern în centrul dramei. O fată vitregă într-o „familie” destrămată în egală măsură de abuzuri care nu se pot uita, dar și de neliniștea dezvălurii și pedepsirii păcatelor săvârșite. Asistăm la retrăirea unei vieți cu posibilități dramatice care, oricât am cunoaște realizările artistice, uimesc mereu prin varietatea, prin noutatea lor, prin pregnanța lor putere de convingere. Alți mari actori ai teatrului românesc, *Victor Rebengiuc, Ion Caramitru, Andreea Bibiri*, vin să împlinescă obiectivele acestui remarcabil spectacol.

Regizorul *Liviu Ciulei* e „director onorific” al teatrului. Acest „onorific” este în varianta Ciulei și un travaliu artistic, atât de util vieții noastre. Și ni-l dorim cât mai des și cât mai spornic. Bineînțeles, după atât de convenit „Mare Mulțumesc, Maestre!”.

G. BRUCHMAIER

60 de ani de la tragica dispariție a lui MIHAIL SEBASTIAN

În organizarea facultăților de Litere, Istorie, Filosofie și Geografie ale Universității din Craiova, a Centrului de Studii și Cercetări a Istoriei, Culturii și Civilizației Evreilor din Sud-Estul Europei și a Filialei O.T.E.R. Oltenia, a avut loc, la Teatrul Național, o relevantă evocare a memoriei celui ce a fost, deopotrivă, scriitor, dramaturg, novelist și romancier - a omului de cultură, de excepție, Mihail Sebastian. Evocând, cu un profund spirit analitic și competența de rigoare, personalitatea lui Mihail Sebastian, regizorul *Mircea Cornișteanu*, directorul general al Teatrului Național, conf. univ. dr. *George Popescu*, teatrologul *Patrel Berceanu* și prof. *Albert Zimpler* au rememorat ampla paletă a creației cu care autorul celebrelor piese *Steaua fără nume, Jocul de-a vacanța sau Ultima oră*, ca și al romanelor *De două mii de ani, Orașul cu salcâmi, Jurnalul, Cum am devenit huligan* și altele s-a înscris în literatura autohtonă și universală.

Moștenirea lui Mihail Sebastian, materializată în numeroasele reeditări ale creației sale, l-au consacrat pe autor ca un valoros creator în domeniile în care s-a manifestat talentul său în complexitatea vieții literare contemporane.

ȘTEFAN ARDELEANU

Craiovenii au evocat, la Teatrul Național, memoria scriitorului

Actorul FLORIN PIERSIC - oaspete al evreilor din Baia Mare

Continuând tradiția de a invita la Clubul generației de mijloc cunoscuți actori de teatru, *Florin Piersic* a fost oaspetele evreilor din Baia Mare. Într-o sală arhiplină (ar mai fi fost nevoie de spațiu, atât de mare a fost interesul), timp de aproape trei ore, actorul a încântat publicul. „Tema pe care i-am propus-o - ni se scrie într-o amplă corepondență - a fost «Evreii pe care i-am cunoscut». Stabilisem anterior ca o oră, o oră și jumătate, să vorbească despre regizorii, scriitorii, actorii, compozitorii evrei cu care s-a întâlnit în lunga sa carieră”. Prezentarea a durat câteva minute, câteva fraze care i se potrivesc lui în mod special. „A fi un bun actor înseamnă să vrei să fii asta mai mult decât orice pe lume, înseamnă o concentrare de dorință, de ambiție și de sacrificiu cum nu o cere nici o altă profesie. Bărbatul sau femeia-actor nu poate fi un om obișnuit, nu poate fi oricine. Să dai atât de mult pentru atât de puțin. Atât de puțin? Dacă n-ar exista nimic altceva decât aplauze, când valuri de dragoste vin dinspre sală,

când în fiecare seară mii de oameni îți zîmbesc, ochii le strălucesc, le-ai adus bucurie. Ei te vor, tu le aparții. Numai asta doar și merită orice”.

Apoi a început Florin să povestească. Care oră, care o oră și jumătate? Au fost trei ore fermecate, în care am stat și l-am ascultat... Amintiri despre *Oameni și soareci*, de

John Steinbeck, și-l vezi aievea pe regizorul *Finți* în fundul sălii de teatru. Și-a scos palaria și fulgarinul și este la a mia reprezentare a piesei... La un recital de poezie, în rândul întâi, stă poetul Ion Pribeagu. Picioarele nu-i ating podeaua. Dar cât de mare pare dintr-o dată, când Florin recită din poeziile scrise de el. Și ni le spune și nouă. Cântec de Mălineanu, Edmond Deda, le fredonează, se entuziasmează de cât sunt de frumoase. Un domn Pesah care, la Cernăuți, s-a aruncat în apă să salveze două fetițe, dintre care una, Lucica, sora lui Florin... Și tot timpul amintește de Israel. Te simți înălțat auzind un neevreu mărturisind... că dacă ar fi să-și aleagă locul de naștere, acela ar fi Țara Sfântă. Glume cu evrei. Glume despre evrei.

Sfârșește cu poezia *Popor ales* a lui Storin și lumea lăcrimează, apoi se scoală în picioare și-l aplaudă minute în șir... ”.

ANA SALIC (responsabilă a Clubului generației de mijloc)

□ „OBSERVATORUL CULTURAL”, din 9-15 iunie, ne informează despre apariția, la Ed. Alfa, a cărții lui Martin Walser, *Moartea unui critic* (trad. V. Scoradet), carte mult discutată în Germania, un atac mascat la adresa lui Reich-Ranicki. Acuzat de antisemitism, Martin Walser și-a justificat demersul prin dreptul autorului de a „ficiona”, fără intenții rasiste. Michael Finkenthal își continuă seria de eseuri *Intersecții* (realități economico-sociale, americane), iar la rubrica de recenzii este prezentată noua carte a Ancăi Oroveanu, *Rememorare și uitare. Scrieri de istoria artei* (Ed. Humanitas, cuvânt însoțitor de Andrei Pleșu). Sunt citate nume ilustre, printre care W. Benjamin, Susan Sontag ș.a. Alte recenzii: J.P. Amette, *Amanta lui Brecht* (Ed. Paralela 45), Esther Benbassa și J.C. Attias, *Evreul și celălalt* (Ed. Est), autorii fiind profesori la Sorbona. În nr. 16/16-22 iunie a.c. politologul Vi. Tismăneanu acordă un interviu, după lansarea cărții *Stalinism pentru eternitate*, amintind de relațiile sale în familie, mama sa fiind cea care l-a îndemnat „să ia calea Occidentului”.

□ În „ADEVĂRUL LITERAR ȘI ARTISTIC”, din 14 iunie a.c., Robert Lazu parcurge două volume de versuri ale lui Andrei Codrescu, *Instrumentul negru* (Ed. Scrisul Românesc) și *Era azi* (Ed. Institutul Cultural Român), lansate recent.

□ Revista „CONTEMPORANUL. IDEEA EUROPEANĂ”, din mai a.c., conține, printre altele, un interesant „profil” semnat de Nina

DIN PRESA CULTURALĂ

MAI - Iunie 2005

Antocel: „Universul poetic al lui Brodski”.

□ Tot în luna mai, „APOSTROF”, din Cluj, publică eseu lui M. Finkenthal, „Epistolă despre Blaga” (scriitorul ca filosof al culturii).

□ În „ROMÂNIA LITERARĂ”, din 25-31 mai a.c., Mihai Zamfir scrie despre *Memoriile* Nadejdei Mandelștam, iar Gh. Grigurcu face cronică volumului de poeme, *Primul Kaddish* de Angela Furtună (Ed. Dacia). Este interesant cum o serie de scriitori români recurg la semnificații iudaice pentru a-și dezvolta propriile frământări.

În numărul din 1 iunie a.c., D. Hincu expune biografia duplicatarului Nichifor Crainic, cândva ideolog prolegionar și pronazist, iar în anii regimului comunist (după detenție) colaborator la „Glasul Patriei”. Andrei Oişteanu este prezent cu un extins eseu, „Duelul la români”, inclusiv în numărul următor, din 8-14 iunie a.c. Tot în acest număr

citim o prezentare a eseului „A doua moarte a lui Cioran”, de Bernard-Henri Lévy, scris în 1995. Marina Constantinescu face cronică spectacolului *Shoah - versiunea Primo Levi*, după un scenariu de Mihai Mănuțiu, care este și regizor, la spectacolul Teatrului de Stat din Oradea. Despre cartea lui Solomon Marcus, *Întâlnirea extremelor* (Ed. Paralela 45) scrie Tudorel Urian, considerând-o „fundamentală”, iar deschiderea autorului spre o multitudine de orizonturi, cu totul remarcabilă.

În nr. 23/15-21 iunie a.c., Simona Vasilache prezintă *Fragmente dintr-un carnet găsit* al lui Mihail Sebastian (Ed. Humanitas), asemănând modul de trăire al scriitorului cu *Strigătul* lui Edvard Munch.

□ În „DILEMA VECHIE”, nr. 72 și 73 (respectiv 3-9 iunie și 10-16 iunie a.c.), remarcăm articolele Magdalenei Boiangiu (despre „criza europeană”, despre procesul lui Hodorkovski în Rusia), ale lui Adrian Cioroianu (despre biografia lui Gh. Brătescu, ginerele Anei Pauker), ca și tabletele lui Radu Cosașu, asupra cărora merită să meditam („vehementa anticomunistă”, „criza de la Uniunea Scriitorilor”).

□ REVISTA „22”, nr. 795/31 mai - 6 iunie a.c., conține un interesant articol al lui Silviu Brucan, „Henry Kissinger și politica externă a României”, iar în nr. 797, din 14 iunie a.c., Andrei Cornea semnalează un caz frapant de negaționism în revista sibiriană „Transilvania”.

B. MEHR

Salonul literar R.E.

□ Poezie de MARTHA IZSAK

„Provincia” ne-a onorat, realmente, la 18 mai a.c., prin prezența distinsei doamne *Martha Izsak*, din Tg. Mureș, care ne-a mărturisit că are ascendenți în familie din Polonia, Maramureș și din alte zone. În formarea unui poet, ascendența, ca și cultura asimilată (*Martha Izsak* este și o specialistă francofonă) joacă rolul unor fermenți. Am avut un public iubitor de poezie, care a apreciat „recitalul”. Autoarea are la activ 15 cărți originale publicate, plus traduceri, fiind participăntă și laureată a unor premii la festivaluri în țară și străinătate. La ediția a XV-a a Festivalului Internațional „Lucian Blaga” (110 ani de la naștere), a fost distinsă cu Premiul de Literatură Contemporană (președintele juriului, Petru Poantă). Lectura a fost lansată cu un poem inedit, „Unchiului meu împușcat la datorie” (este vorba de unchiul ucis la Gratz de către naziști, în anii Holocaustului). Au urmat lecturi din cărțile publicate. Ne vom lua libertatea, având o parte din aceste cărți, să cităm din ele. *Ochii Berenicei* (Ed. Litera, 1988) se deschide cu două admirabile versuri: „Avem ochi atât de mari / pentru lumea asta atât de mică”. Apoi din *Mimesis*: „Savanții neînțelegând nimic / din dansul frivol al albinelor / au început și ei să danseze”. Din „Mirabila carte”: „Mi-e dor de solitudinea închisă în muguri”. Din *Cartea ascunsă* (Ed. Clusium, 1999): „Am în mine atâta poezie / ca două pâini împărțite / pentru o veșnicie”. O voce din *Byblos*, un alt volum, româno-englez (Ed. Napoca Star, 2002) este dedicat strămoșilor și contemporanilor evrei din Israel și de pretutindeni. Andrei Fischof, cunoscut poet israelian, a tradus un volum al Marthei Izsak în ebraică.

□ Poetul, traducătorul DIETER PAUL FUHRMANN

Invitat al *Salonului* a fost, la 15 iunie a.c., poetul, traducătorul de excepție, prietenul vechi (dar „tânăr”) al obștii noastre, *Dieter Paul Fuhrmann*, care a dedicat poeme regretaților acad. N. Cajal și Ov. S. Crohmălniceanu. S-au citit sonete de Eminescu (D.P. Fuhrmann are în pregătire 1.400 de pagini traduse în germană din opera eminesciană), rondelle, poeme în stil urmuzian și barbian, excelente. A fost o sărbătoare a poeziei și regretăm că spațiul nu ne permite reproducerea lor. Au mai citit versuri Z. Tauberg și C. Benone (care împlinște 85 de ani - „Ad Mea Veestrin!”). Printre numeroșii participanți au venit și oaspeți mai rari: scriitorul *Horia Aramă* și interpretul de muzică evreiască *Gabriel Finkelstein*.

BORIS MARIAN

Redacția revistei „Realitatea Evreiască” și membrii „Salonului literar R.E.” îl felicită pe maestrul internațional de șah, EMANUEL REICHER, cu prilejul împlinirii a 75 de ani de viață. Îi urăm colaboratorului și prietenului nostru un inimos „Ad Mea Veestrin!” și „La 120 ca la 20 de ani!”.